

Over boeken

28 juli 2019

In ons huis in Amsterdam staan drie brede, compleet gevulde boekenkasten. Ik kan niet zonder boeken, ook niet tijdens vakantie. Als ik in Veyrignac ben, trek ik me, als het kwik 's zomers tot onaangename hoogten stijgt en de hitte akelig voelbaar wordt, graag terug in de kleine bibliotheek. Lezend vertoef ik in een andere wereld: *ver van de dagelijksheid vandaan*. Deze woorden, afkomstig uit een gedicht van Ida Gerhardt, sluiten aan bij mijn leeservaring:

Dit wordt ons niet ontnomen: lezen
en ademloos het blad omslaan,
ver van de dagelijksheid vandaan.
Die lezen mogen eenzaam wezen.
Zij waren het van kind af aan.
Hen wenkt een wereld waar de groten,
de tijdelozen, voortbestaan.
Tot wie wij kleinen mogen gaan;
de enigen die ons nooit verstoten.

In gezelschap van boeken voel je je nooit bedrukt door eenzaamheid. Boeken, trouw van nature, zijn, zoals Ida Gerhardt zegt, *'de enigen die ons nooit verstoten'*. Vrouw, vriend of vriendin kunnen je laten vallen, of blijken niet in staat je afstand te laten nemen van een ernstige tegenslag of tragische gebeurtenis. Het beste wat je dan kunt doen is je toevlucht zoeken bij een boekenvriend, oud of jong, proza of poëzie. Boeken staan altijd voor je klaar. Ze nemen je mee naar

Onze kleine bibliotheek in Veyrignac.

Ida Gerhardt, 1905-1997.

een andere wereld, zonder dat je een stap buiten de deur hoeft te zetten. Wat is er aantrekkelijker, zeker voor een ouder iemand, dan een denkbeeldige reis te maken in een comfortabele fauteuil? Boeken, ze nemen je mee naar andere oorden, naar andere volkeren, naar andere tijden. Ze laten je delen in geluk of verdriet, hoop of vertwijfeling, succes of mislukking. Lezend kun je een paar uur lang de dagelijkse sleur en sores achter je laten.

Dat literatuur in staat is om een mens in de meest benarde situatie de allergrootste ellende te laten vergeten, wordt prachtig geïllustreerd door een passage uit het boek *Is dit een mens* van de Italiaans-Joodse auteur Primo Levi (1919-1987). Dit boek, vlak na de bevrijding geschreven, is een getuigenis van de tragedie in het concentratiekamp Auschwitz. De 25-jarige schrijver, overgeleverd aan de gruwelijkheden van de nazi's, totaal uitgehongerd, ziek, beroofd van elke vorm van menselijke waardigheid, raakt in het kamp bevriend met de jongste gevangene, Jean. Jean is vóór de oorlog een maand in Italië geweest en wil graag Italiaans leren. Primo tast zijn geheugen af, op zoek naar een geschikte tekst. Tijdens hun tocht naar de keuken voor een kop waterige soep, valt zijn keuze op 'De zang van Ulysses' uit de *Divina Commedia* van Dante. Hij probeert zich de passage te herinneren, citeert hardop. Soms vallen er gaten, maar het rijm helpt ze op te vullen. Langzaam maar zeker vloeien de melodieuze Italiaanse klanken uit zijn keel. Hij probeert - in minder dan een uur, méér tijd is er niet - de schoonheid en waarheid van Dantes poëzie op zijn vriend over te brengen.

Intussen is het onmogelijke gebeurd: de schitterende verzen hebben hem voor een moment verlost van alle ellende van het Lager. Hij heeft even in een andere, in een hogere wereld kunnen vertoeven. Deze prachtige passage staat centraal in het boek. Is een mooier eerbetoon aan de literatuur denkbaar?